

Pleziervaart in de 17de en 18de eeuw

„Ik zal daar een stijger laten maken om op te totebellen . . .”

In de vorige aflevering lazen we al dat ene Lodewijk Willems in zijn kamertje op de jachthaven eene schandaleuze conversatie heeft gehouden met „zekere bekende infame

hoere waardin en nog een hoer.” Eén voor de overliden van de jachthaven lastig heerschap, die Lodewijk Willems . . .

Vervolgens brachten de overliden aan Heren Burgemeesteren ter kennis dat „Willems eigener auctoriteit, de leuning van de gang heeft doorgezaagd, aan de gang heeft bijgetimmerd, eene opslagtafel aan de leuning heeft gespijkerd en eene totebel heeft opgericht”. Zij hadden hieraan evenwel geen aandacht besteed, niet alleen omdat de haven binnen niet al te lange tijd toch zou worden gerenoveerd, maar ook omdat er een nieuwe ordonnantie was te verwachten. Ook beklaagden de overliden zich erover dat Willems de gewoonte had „bij gunstig weder of wanneer hem zulks gelegen kwam [...] om met zijn vrouw en dienstmeid op de haven te overnachten, eene vuurpot op de gang te zetten, vuur te stooke en de pot te kooiken etc. etc. al het welke op geene van de jachthavenen nimmer is gepermitteerd

geweest en ook nimmer door ijmand behalve Lodewijk Willems is gepracticeerd geworden”. Daarom hadden de overliden meer dan eens Willems „over deze ongehoorde nieuwigheden onderhouden, hem het gevaar van brand welk al dikwijls op de haven had plaats gehad doch nog gelukkig in tijds geblust was geworden, voor oogen gesteld, hem aange-toond dat de haven des nachts enkel dienen moest ter veilige berging van speelvaartuigen, dat de havenknecht op de haaven woonende, nooit voor 't een of ander aansprakelijk kon zijn, indien de haven des nagts onvrij wierd gemaakt”. Maar wat de overliden ook hadden geprobeerd, „alle deeze redenen vonden geen de minste ingang bij Willems”. Daarvan was, volgens de overliden het gevolg geweest dat een aantal liefhebbers „over zo even genoemde

laage en onbillijke handelingen gestoord en de geduurige vexatien van Lodewijk Willems reeds lang moede, voornemens scheenen te zijn om ten opzigte van het

---

Robert Vorstman

---

boven gemelde ernstiger maatregelen te nemen: als bijvoorbeeld de vuurpot van Lodewijk Willems op 't eerste gezigt in 't water te smijten en hem Willems op de minste tegenstand helder af te rossen”. Bovendien had Willems ook nog de brutaliteit gehad „en dat bijzonder in deeze tijden tegen alle gewoonten en gebruiken aan, een wit zijde vleugeltje van de top van zijn mast te laten waaijen: als ook nog een dito agter op 't roer, in welk laatste met groote letteren stond NAAR MIJN ZIN”. Zij hadden Willems daar-

om voorgehouden: „hoe er in en buiten de stad, oproerige bewegingen door partijchap geboren (Patriotten en Prinsgezinden), meer als te veel plaats hadden; dat het brave lieden betaamde dezelfde niet verder aan te stookten, maar integendeel met alle zorgvuldigheid te helpen voorkomen of tenminste te vermijden; dat het vaaren met een witte leus, niet anders kon opgenomen worden, als eene moedwillige terging en dus oorzaak zoude kunnen zijn dat hij Willems, sulks langer continueerende, met steenen in zijn schuitje wierd dood gesmeeten; als ook dat somtijds andere liefhebbers, schoon met vreedelievenden denkbeelden bezielde, door zijn toedoen onschuldig in een droevig parket zouden kunnen geraaken etc. etc. [...] doch alle redenen hadden op 't partijdig hart van Lodewijk Willems vat nog klem; hij antwoorde slegts met een gemaakte lach: ik doe mijn zin, na mijn zin etc.”. Of dit alles nog niet genoeg was, liet Lodewijk Willems ook nog zijn pleziervaartuig vlak tegen de Amstelbrug passeerde, moest dit witte vleugeltje als zijnde met de leuning van de Amstelbrug gelijk, direct in het oog vallen: waarvan dan ook het gevolg was, dat op een maandag voor de middag, ses perzoonen aan hunne kleeding het voorkomen van Bijltjes (scheepstimmerlieden) hebbende, dit

vleugeltje sienende, als woedend wierden en onder ijsselijke vloeken en drijgementen naar beneeden wilden gaan, om deze Keesenschuit en al wat 'er was te removeeren. Dog een onder henlieden begreep het gelukkig nog anders, zeggende: neen, eerst na de Botermarkt en als we dan weerom komen, dan bennen we zo veel te sterker”.

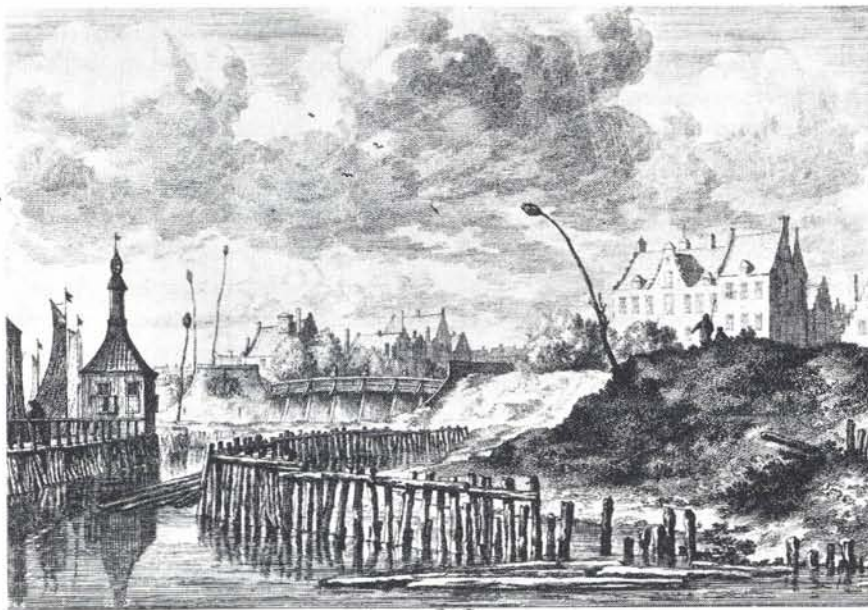
Nadat zij waren heengegaan, hadden twee overliden, die van het incident getuige waren geweest – om moeilijkheden te voorkomen – aan de havenknecht opdracht gegeven „het witte vleugeltje af te neemen en het schuitje op zijn plaats te brengen”.

Vervolgens brachten de overliden aan Heren Burgemeesteren in herinnering dat twee van hen, met name de heren Schoemaker en Beuning, een onderhoud met burgemeester Rendorp hadden gehad, bij welke gelegenheid zij hem hadden verzocht „Lodewijk Willems die in de Gasthuismolensteeg in een pakkerskelder verblijf hield”, op het matje te roepen. Zij hadden daarbij als hun mening uitgesproken dat zulk een onderhoud meer effect zou sorteren dan „alle redenen van overliden en liefhebbers tot nog toe hadden kunnen uitwerken”. Sedertdien was er inderdaad een ommekeer in het gedrag van Lodewijk Willems te bespeuren geweest: aan het overnachten op de haven was een einde

gekomen, ook bleef het maken van vuur achterwege en zelfs liet Willems het vleugeltje niet meer waaien. Doch dit had maar een korte tijd geduurd, want niet lang daarna was Willems met nieuwe plagerijen gekomen, zoals het hijsen van een oranje vleugeltje en het laten beschilderen van „de gevel van zijn kamertje met oranje couleurede banden”. Tot overmaat van ramp trok Lodewijk Willems zich ook niets aan van de vernieuwde ordonnantie die op 18 december was uitgevaardigd. Alvorens Heren Burgemeesteren lastig te vallen en om de gehele kwestie eerst „op eene vriendelijke wijze uit de weg te ruimen” hadden de overliden op de jachthaven een „Notificatie” opgehangen en aan alle liefhebbers één exemplaar ervan uitgereikt. Maar ook deze maatregel had ten aanzien van het gedrag van Lodewijk Willems geen effect gesorteerd.

Voorts memoreerden de overliden dat zij enige weken nadat zij de Notificatie hadden laten ophangen, door Heren Burgemeesteren waren ontboden om zich te verantwoorden over het uitblijven van de nominatie (voordracht van nieuwe overliden). Heren Burgemeesteren waren met de verklaring die de overliden voor het uitblijven daarvan gaven, akkoord gegaan. Daarna was op de jachthaven bekend geworden dat een aantal liefhebbers „door Lodewijk Willems en eene Frans van der Maas, welke laatste naauwelijks een jaar liefhebber was geweest, waaren aangezocht om overliden te helpen removeeren”, maar dit verzoek was, zo verklaarden de overliden, „door meest alle met verontwaardiging van de hand gewezen”.

Een andere kwestie die de overliden onder de aandacht van Heren Burgemeesteren wensten te brengen was die van het tuintje van de havenknecht. Deze had op een zeker dag in de maand mei bezoek gekregen van de heer Bentinck, eerste commies ter Thesaurie. Bij die gelegenheid had Bentinck de havenknecht gevraagd wie hem toestemming had gegeven „om zo maar stadsgrond te benaderen, te beplanten en te gebruiken, zonder daar eenig recht toe te hebben”. De knecht had hem hierop

Het havenhuisje van de tweede Amstel Jachthaven

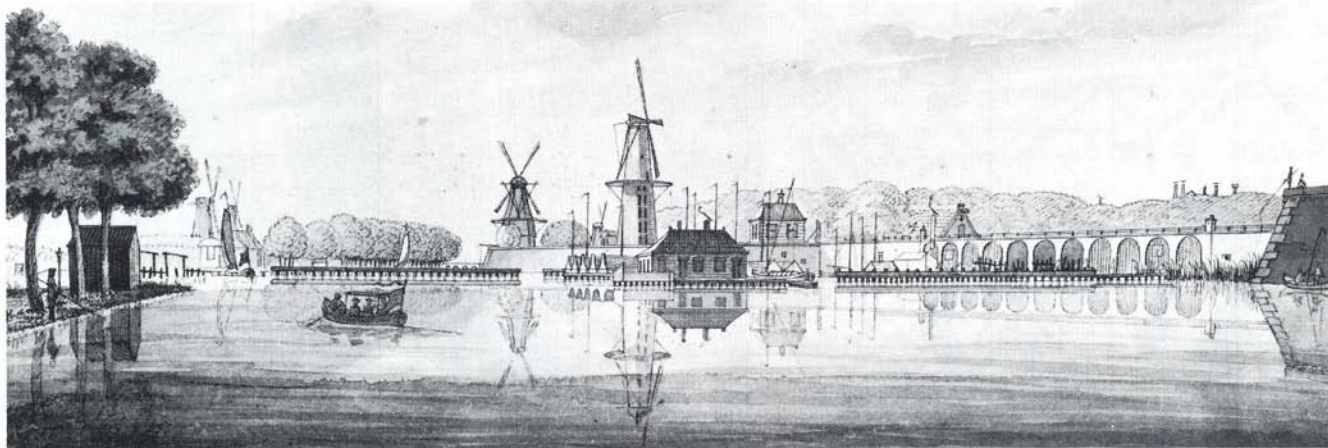
geantwoord „dat hij het tuintje daar had gevonden, dat zijne voorzaaten daar al gebruik van hadden gemaakt en dat hij niet beter wist of mogt zulks ook doen”. Vervolgens had Bentinck hem opdracht gegeven zich de volgende dag op het stadhuis te komen verantwoorden. Omdat de havenknecht echter meende dat beter één van de overliden naar het stadhuis kon gaan, had Schoemaker zijn plaats ingenomen. Aldaar had Bentinck hem gevraagd: „Is uwe de haveknegt?” Schoemaker had daarop geantwoord: „Neen Mijnheer! maar ik heb de eer dat men mij overman noemt.”

Hierop had Bentinck geantwoord: „dat overliden als geen gebruik makende van het tuintje, ook niet geroepen waren daaromtrent verantwoording te doen, maar dat de havenknegt die het tuintje bij usurpatie bezat en van tijd tot tijd had vergroot, dat die zelfs in perzoon

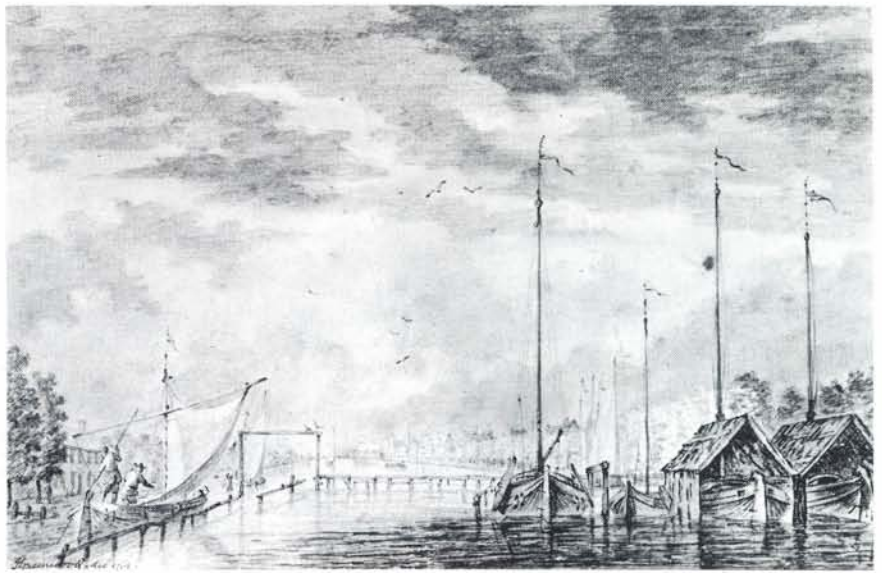
moest komen, dat het nu een tijd was dat recht en gerechtigheid wierd geofferd en dat dus stadsgrond zo eigendunkelijk zonder daarvoor te betalen niet moest worden gebruikt”. Na deze opmerking had Bentinck hem medegedeeld dat hij bij zijn bezoek aan de jachthaven ook met Lodewijk Willems had gesproken en dat hij hem had gezegd dat hij „van de Heeren permissie zoude bekomen om bij zijne plaats eene stijger te mogen maken”. Schoemaker begreep natuurlijk al ras dat Willems de aanstichter van deze nieuwe problemen was geweest. Daarom had hij Bentinck gevraagd of hij eigenlijk wel wist wie Lodewijk Willems was? Daarop had Bentinck hem geantwoord: „Ik weet dat de man een pakker is en dat hij in de haven schuift en plaats heeft, maar voor het overige ken ik hem niet particulier.” Vervolgens had Schoemaker aan Bentinck nadere inlichtingen over Willems gegeven.

Na enige tijd begon het ernaar uit te zien dat aan „alle quellingen van Lodewijk Willems” een einde was gekomen. Deze hoop bleek al spoedig vergeefs te zijn, want op 10 juli deden zich nieuwe strubelingen voor toen Hermanus Schoemaker om half zes 's morgens op de haven kwam en zag „dat Lodewijk Willems met nog drie mannen bezig waren de buitenste pallisaden of barrieres af te zaagen en paalen in de grond te slaan”. Dit ziende had Schoemaker hen „op een zachte toon gevraagd: „Vrienden, wat zal hier geschieden,” waarop Willems geantwoord had: „Ik zal daar een stijger laten maaken om op te totellen en daar heb ik permissie toe van de Heeren.””

Schoemaker had op zijn beurt Willems geantwoord: „Ik hoop evenwel dat aan gang en leuning, 't welk niet het uwe is, maar de eigenaars in 't gemeen toe-

komt, geen schade zal werden toegebracht." Niettemin bleef Willems bij zijn voornemen en reageerde met te zeggen: „Ik zal de leuning doorzaagen om van mijn stijger gebruik te kunnen maken en daar heb ik ook permissie toe van de Heeren." Na deze woordenwisseling was Schoemaker weggegaan en had vervolgens de havenknecht naar de „dieneren der Justitie" gestuurd om hen te verzoeken het illegale timmeren te doen stoppen. Zij hadden de knecht echter te verstaan gegeven dat Lodewijk Willems voor het timmeren toestemming had gekregen. En zodoende had Willems zijn werkzaamheden aan de stijger ongestoord kunnen afmaken. Aan het einde van hun rekest uitten de overlieden hun misnoegen over het feit dat zij niet konden begrijpen van wie Lodewijk Willems eigenlijk toestemming had gekregen, en omdat zij veronderstelden dat „een of ander ambtenaar hem, Lodewijk Willems", bijzonder genegen was geweest, daarom verzochten zij aan Heren

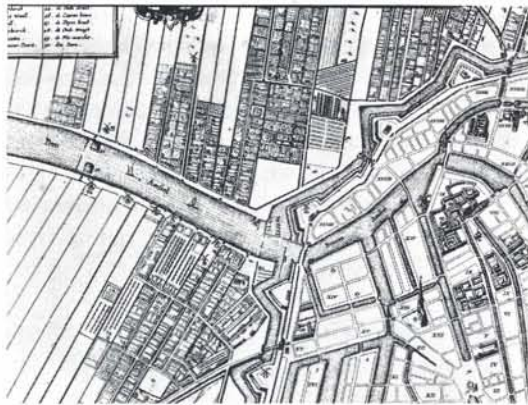

Schiphuizen in de Amstel Jachthaven, 1762

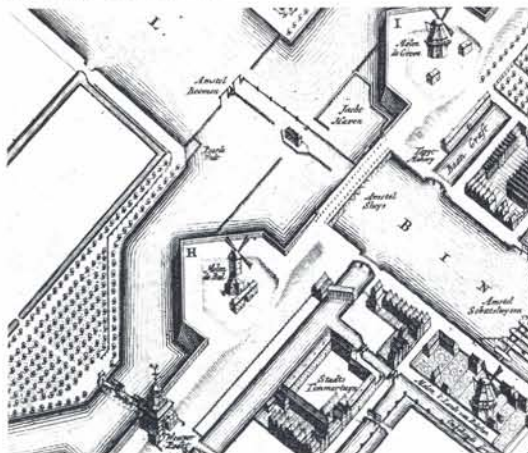
Burgemeesteren „ter voorkoming van onaangenaamheden die uit de geduurige vexatien van Lodewijk Willems zouden kunnen voortvloeien [...] aan de handeling van Lodewijk Willems, met betrek-

king tot meergemelde haven en deszelfs eigenaars, niet alleen perk en paal te stellen, maar ook hem Lodewijk Willems zijne abuijsen te doen remedieren".

De eerste Amstel Jachthaven

De derde Amstel Jachthaven

De tweede Amstel Jachthaven

